

120. Alfred S. Åberg 1946

Alfred Åberg (1887-1965) var en välrenommerad instrumentbyggare, belönad med fyra guldmedaljer, flera silverplaketter och ett flertal diplomutmärkelser. Hela hans verkstad finns på Musikmuseet i Stockholm.

Etikett:
Alfred S. Åberg, Enskede 1946.
Lacken har trycksador,
originalstall.

Alfred Åberg
Ur Slöjd och Ton nr 6 1948

ALFRED SIGFRID ÅBERG 75 ÅR

Solen sken och det var vackert väder. Här ute i Enskede var trafiken åtskilligt stillsammare och lugnare än inne i den bråkiga staden, här kunde man utan att alltför mycket distraheras ägna de små täpporna och de trivsamma villorna ett beundrande intresse. Det är de väl värda, så välskötta, ompysslade och tydligt omhuldade av sina bebyggare som de i de allra flesta fall är. Kärleksfull omvårdnad utstrålade från hela den lilla villastaden, som jag nu i sakta mak förfogade mig igenom och man kände på något sätt en inre tillfredsställelse när man såg den trivsamt rogivande bostadsidyllen, de grönskande små villaoaserna. Jag var med andra ord på gott humör redan innan jag kom fram till Sockenvägen 513. Där visste jag ju sen gammalt att trivsamt redan fanns, ty det var inte första gången jag gästade den gamle vännen och fiolbrodern Åberg, medlem i Sveriges Fiolbyggareförbund alltsedan dess första början år 1928.

Denna gång hade jag ett förutbestämt ärende, nämligen en s.k. intervju med 75-åringen Åberg, men officiellt, om jag skall uttrycka det så, skulle jag se på hans stråkar. Vi två hade nämligen överenskommit, att jag i dag skulle välja ut en stråke ur hans tillverkningar. Åbergstråkarna har ju gott namn om sig och jag var givetvis förväntansfullt inställd. Nåja, alla stråkarna (ett dussintal) tycktes mig vara förstklassiga och efter något provande var valet överstökat. Vid kontrollvägning befanns totalvikten vara 62 gram och tyngdpunkten låg 19 millimeter från tumgreppet, alltså ett perfekt utförande och passande mig. Även spänningen befanns vara fullgod, varför betyget blev stora A och den nye och nuvarande ägaren kom sedan att trivas gott med förvärvet. Nu hör det till saken, att Åbergstråkarna alltigenom är handarbetade, stång, huvudplatta, frosch med alla beslag, spännskruv (rostfri) och skruvhuvud (ofta av älgben). Och själva spännskruven gånger han själv i sin välutrustade verkstad nere i sin ägandes villakällare.

Åberg föddes den 5 september 1887 i Uppsala och konfirmerades i Knivsta. Som sjuttonåring fick han anställning som lantarbetare vid Överbo i Ålands socken ett par mil väster om Uppsala. Vistelsen där blev av rätt stor betydelse för den vetgirige ynglingen, ty där fick han även sin första inblick i den ej mindre svåra fiolbyggnadskonsten. Där fanns nämligen en gammal man som tydligen var ovanligt förutseende. "Gubben" hade nämligen planterat lönn just i avsikt att få lättåtkomligt virke för sitt fiolbyggeri, och det hade han gjort i så god tid, att han t.o.m. kunnat göra avverkning. Det fällda virket staplade han tyvärr utomhus och följen blev blånat virke. Värre därän blev det dock icke än att det dög till fioltillverkningen. Visserligen var virket hårt och fast till konsistensen, men ifråga om färgutseendet lämnade det som fiolvirke rätt mycket att önska. Men hur som helst - fioler blev det. Den gamle fiolbyggaren hade också kommit underfund med att sälja var mycket lämpligt till sarger, dock antagligen mest för att den sortens trä var lätt att böja! Av detta träslag har Åberg ett livligt minne, av den gången nämligen, då han första gången skulle ut i skogen för att skaffa sig sådant. Det var en kväll efter arbetstidens slut (ty naturligtvis fick man på den tiden ej

avlägsna sig från sitt arbete under dagen) då Åberg gav sig in i det mörkande skogsdunklet invid den lilla bäcken, just där det fanns gott om salixemplar. Det var mörkt och mystiskt inne bland lövmassorna, det susade och prasslade och det var riktigt kusligt när beckasinerna satte igång sina brunningar och när kattugglorna tjoade i de mörka skrymslena. När sjuttonåringen sedan gick hem över den lilla intilliggande ängen var det plötsligt någon som helt överraskande satte igång med handklappning. Instinktivt hajade han till och tog ett stadigt tag om yxskaftet och lyssnade spánt på vad som komma skulle. Så kom handklappningen igen, men nu förstod han trolleriet, som var det första av det slaget han hade varit med om. Det var vingslagen av nattskärran, den mystiska, långvingade nattfågeln, som under sina parningsflygningar kan få olika läten under sina flygkonster, än surrande, stönande, spinnande, än suckande o.s.v. "Den episoden glömmar jag aldrig" sade Åberg.

Efter en kortare tids arbete i massavedsavverkning i Skinnskatteberg tog Åberg värning vid Andra Göta artilleriregemente (A 5) i Uppsala, där han genomgick underofficersskolan. Med erhållna goda betyg mötte sedan inga svårigheter att få anställning vid Kungl. postverket och så skedde även med stationering i Stockholm.

Men hemsoken lockade och 1909 finna vi honom i trädgårdsarbete på hermelinska fideikommisset Nor. Där blev dock vistelsen ej lång, ty året därpå beslöt han sig för att bli stockholmare. Han fick då anställning vid Stockholms spårvägar och där blev den mångkunnige mångfrestaren till sist trotjänare och vid sin avgång ur tjänst belönad med den fina utmärkelsen S:t Eriksmedaljen. Denna stabilisering i tillvaron kanske i någon mån berodde på, att han en gång helt a propos mötte en uppsalaflicka på Hornsgatan, och det resulterade i giftermål 1912.

I hemmets lugna vrå kom fritidssysselsättningen företrädesvis att röra sig i träförädlingens tecken, ty den flitige Åberg kunde inte vara överksam. Först gjorde han en hyvelbänk, för en sådan var nödvändig för tillverkningen av de nya möblerna till det egna hemmet och sedan fioltillverkningen återupptogs år 1919. Under de följande åren blev resultatet ett flertal fioler, men så kom några års fiolbyggnadspaus igen. Ett gott uppslag hade nämligen blivit förverkligat: ett 30-tal intresserade sammanslöt sig till en byggnadsförening i avsikt att uppföra egna hem för sina medlemmar. Så skedde uppdelning i arbetslag och därav kom det sig, att Åbergs tid togs helt i anspråk av chefskapet för hans 6-mannalag. Under åren 1921-23 tillkommo på så sätt 3 enfamiljshus, alla i Enskede. Det var en arbetsam och mången gång bekymmersam tid, ty det rådde då kristid och materialbrist och särskilt påminner sig Åberg en slitsam julafton i betonggrunden vid karbidlyktans tämligen svaga sken i den då rådande 22-gradiga kylan. Det blev en tvingande och nödvändig stillhet de följande juldagarna, "för då var jag nästan slut" försäkrar Åberg. Ej att undra på heller, eftersom allt arbete måste utföras helt på fritid och lediga timmar mellan tjänstgöringspassen och vila blev det mycket sällan tal om.

Och så kom vi in på fiolresonemang igen. Åberg har gjort över hundratalet fioler och några altfioler samt omkring ett 50-tal stråkar. Han har så gott som hela tiden hållit sig till

stradivarimodellen, som han anser vara den i längden lugnaste och mest formfulländade. Lacket har han företrädesvis givit en rödbrun färgton och mestadels använt sig av oljelack, både av egen tillverkning och av färdigköpt vara. Lockvirket har alltid varit gran och lönnen (med några få undantag av "fågelögonlön") har varit av gängse flammig fiolvirkestyp. I bottenmittfogen faller Åberg in smårunda lönnbrickor (mindre än en tioöring) med fiberiktningen tvärs över fogen. Denna lilla finess är typisk för den åbergska påhittigheten. "Och Du har kunnat avyttra flertalet fioler?" frågar jag. "Ja som Du ser har jag inte många kvar" får jag till svar och räknar snabbt till fyra + en altfiol. Så berättar han att "den där som står längst till vänster är min första fiol". Jag ser litet frågande ut men han förklarar genast, att det förorsakat honom mycket efterforskningar och en hel del besvär att få den åter. Men det var kära besvär, urskuldar sig Åberg, och det förstår man. Den första fiolen är sig fortfarande lik fast något litet förbättrad, och det må man ej förundra sig över, ty Åberg kan sin fiolbyggnad och kunde därför ej gärna med orubbat lugn se ett eget ofullgånget alster utan åtgörande. Och nu var vi inne på det rent praktiska fiolgebitet, och det blev då en självfallen titt ner i hans fina hobbyverkstad. Den är mer än välförsedd. Det första man lägger märke till är den murade smidesässjan med bälg, smideshammare, slägga och alla behövliga sänken och smedtänger, en massa verktyg för snickeri, rörmontering m.m. och naturligtvis även för trädgårdsmästeriet. Allt detta vittnar om innehavarens mångkunnighet och händighet och under samspråkets gång får man klart för sig, att det är en mer än vanligt påhittig man som

är värd på stället. Han har också några patent och det inom så vitt skilda områden som stråkar och trädgård. Hans stora laboratorieskåp med allehanda hartslösningar och kemikalier, hans malluppsättning och omfångsrika verktygsarsenal är imponerande. Det är som att gå på upptäcktsfärd eller som att läsa en intressant bok, när man får se närmare på alla hans små "fiolpinaler", så ändamålsenliga och så finurliga i sin ofta enkla konstruktion. T. ex. enbart av ljudpinnställare, som han har tillverkat enligt tre helt olika principer och mycket annat liknande att förtiga.

I alla de fiolutställningar och instrumentbedömningar i vilka Åberg deltagit, har han alltid placerat sig i toppen och några misslyckanden beträffande nybyggda fioler kommer numera ej i fråga. Dithän har alltså Åberg kommit och för sin egen del gör han det uttalandet, att "först efter 50-talet tillverkade fioler kan man anse sig behärska tekniken något så när". Det är ju blygsamt sagt och när man fått fyra guldmaljetter, flera silverplaketter och ett flertal diplomutmärkelser. Hans kunnighet på fiolområdet och hans omvittnade goda omdöme har också gjort sig gällande inom Sveriges Fiolbyggareförbund, där han på 1930-talet var bl. a. välbetrodd skattmästare. Än i dag få vi i våra rådslag lyssna till åbergska goda inlägg, och fortfarande få vi glädjas över att då och då se honom i den gamla kamratkretsen. Och till detta glädjande faktum foga vi så till slut den förhoppningen, att vi ännu i många år måtte få se vännen Åberg bland oss.

J. A. Carlö

Slöjd och Ton nr 5/1955:

Alfred Åberg, Skarpnäck, trivs bäst i sin fiolverkstad, konstaterar Morgontidningen. Som 16-åring byggde han sin första fiol och har sedan byggt ett hundratal. Men han anser att 50 går åt för att komma fram till kännedom om det hedervärda i fiolbyggarskrået. Fyra guldmaljetter, två silverplaketter och en mängd diplom har Åberg skummat in. Ungefär 150 arbetstimmar tar han för att göra en fiol färdig. Och tycker att fiolbyggeri är den bästa fritidssysselsättning man kan ha. Instämmer.